

Múltunkból

Nagy Sándor professzorra emlékezünk

Nagy Sándor, a neveléstudományok doktora 1994 novemberében elhunyt. Az alábbiakban részletet közlünk abból az ELTE neveléstudományi tanszéken készült hosszabb interjúból, amelyben Nagy Sándor nyugdíjba vonulása alkalmából felidézte pályájának főbb állomásait.

Pályáját ötven éve kezdte meg tanítóként, majd Szegeden a Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola, az Apponyi Kollégium elvégzése után tanítóképző-intézeti tanári és egyetemi doktori oklevelet szerzett. Gyakorló tanári beosztásából 1943-ban hívják be katonának. A hadifogságból 1946-ban kerül haza. 1948-tól tanítóképző-intézeti tanárként működik. 1948-ban egy nyugodt évet szentelhet az elméleti munkának Budapesten az Országos Neveléstudományi Intézetben, mígnem 1949-től a Pécsi Pedagógiai Főiskola tanáraként megkezdí felsőoktatói tevékenységét. 1952-ben már a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán egyetemi docensként didaktikát tanít. 1954-től a Pedagógiai Tudományos Intézetnek megszervezője, majd igazgatója. 1959-től az ELTE Bölcsészettudományi Karán a neveléstudományi tanszék, majd a neveléstudományi és lélektani tanszékcsoport vezetője. Széles körű oktatásméleti, tantervméleti, nevelésfilozófiai és felsőoktatási pedagógiai kutatásai, valamint tudományosvezető munkássága nyomán számos publikáció látott napvilágot.

Amint az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára kerültem, előterjesztést kértek tőlem, hogy milyen legyen a tanárképzésnek egy továbbfejlesztett formája. Az előterjesztést el tudtam készíteni, mert abban az időben a minisztériumban is kialakultak bizonyos elképzelések a pedagógiai és pszichológiai képzésnek arra a rendszerére nézve, amí tulajdonképpen mindmáig nem túl nagy változással érvényben van. A pedagógiának sajátos helyzete van itt az egyetemen. Valahányszor a pedagógiával kapcsolatban egy kari tanácsi ülési előterjesztésre kerül sor, mindig akadt egy-két professzor, mégpedig többnyire tekintélyes professzor, akik kritikai észrevételekkel igyekeztek azt az asztalról lesöpörsni. Egyik legjelesebb professzora a karnak még azt is kimondta, hogy pedagógiára, mint olyanra, tulajdonképpen nem is volna szükség. Elég volna azt a hallgatónak egy jegyzetből megtanulnia. Amire igazán szükség volna, az a szaktárgy tanításának a didaktikája. Természetesen ezt, ebben a formában, több mint vitatható nézetnek lehet tekinteni, mert a világon sehol nem képzelnek el úgy tanárképzést, hogy a leendő pedagógusok alapvető pszichológiai, pedagógiai ismeretekkel ne rendelkezzenek. Kétségtelen viszont ugyanakkor, hogy igaza volt annak az amerikai látogatónak, szintén egy professzornak, aki annak idején azt mondta, hogy itt tulajdonképpen a hallgatók négyszakosak. Van két fő szakjuk, van pedagógia-pszichológia szakjuk és marxizmus-leninizmus szakjuk. Tehát így, összességében, érveltek később, a pedagógia tanítása is hozzájárul ahhoz, hogy maguknak a szaktárgyaknak a tanítása az évek során szinte egyre csökkenő óraszámban történik. Én úgy gondolom, hogy ésszerű határok között egy jó

színvonalú és modern pedagógiát tanítani – egy jó színvonalú és modern pszichológiára építve vagy azzal párhuzamosan, vagy azzal ötvözve, vagy azzal integrálva –, ez mindenképpen alapvető ahhoz, hogy jó tanárképzés folyjék. Az a húsz-egynéhány esztendő, amit itt, a neveléstudományi tanszéken eltöltöttem, részben a tanárképzés, részben a pedagógia szakos képzés tekintetében bizonyos eredményeket e tekintetben hozott. Legalábbis olyan értelemben, hogy olyan új belátásokhoz juttatott el illetékes vezetőket, amelyek mindenképpen talán oda fognak vezetni, hogy a tanár szakosok egyre hatékonyabb pszichológiai és pedagógiai képzésben részesülnek. Ehhez természetesen olyan módszerek is hozzájárulnak, olyan újabb módszerek, amelyek bizonyára lehetővé teszik, hogy a fiatal pedagógusok a jelenleginél sokkal határozottabban kialakított készségekkel és gyakorlati képességekkel tudják az egyetemet elhagyni. Ebben a tekintetben hadd említsem a mikrotanításnak remélhetőleg szélesebb körű érvényesítését, ami itt az egyetemen meghonosodott, és azt hiszem, hogy a tanárképzősök egy bizonyos százaléka máris profitál ennek a javaiból.

Ami az itteni tudományos munkát illeti, arra szeretnék utalni, hogy sokféleképpen lehet megítélni ennek a tanszéknek a tudományos tevékenységét, de kétségtelen, hogy ebben a húsz-egynéhány évben, amit itt eltöltöttem, a munkatársaim egy sereg olyan tanulmányt publikáltak és az általam szervezett Pedagógiai Közlemények 26 kötetében, kis monográfiákban vagy nagyobb könyvek formájában megjelentettek, amit mint tudományos teljesítményt semmiképpen nem lehet alábecsülni. Sokféle kritikai észrevételt tehetnék természetesen ezzel az egész korszakkal kapcsolatban, mert egyáltalán nem sikerekben gazdag, hanem kudarcokban is gazdag korszak volt. A tanár szakosok képzésével kapcsolatos elképzeléseket is csak részben lehetett megvalósítani, a pedagógia szakosok képzése pedig ismételtlen átszervezésre került; létszámuk is az idők folyamán erősen csökken, elhelyezésük ismételt problémákat vetett föl, és természetesen ott szintén szükségessé vált és válik éppen a mai napokban, hogy új, megújított tanterv szerint folyjék a képzésük, hogy hivatásuknak egyre jobban meg tudjanak felelni.

Pályámnak a vége felé egy látszólagos témaváltást követtem, és pedig erőteljesen az ún. *oktatástechnológia* felé fordultam. Ez félreértést idézhet elő, ezért jó, ha erre kitérek. Tulajdonképpen ezt nem azért csináltam, mert az oktatástechnológia neve megtetszett nekem, hanem azért, mert abban egy olyan új fejleményt érzékelek, amelynek éppen a didaktikára nem jelentéktelen visszahatása lesz. Amennyiben az oktatástechnológiát úgy értékeljük, mint a tanítási-tanulási folyamat tervezésének, szervezésének és irányításának tudományos információrendszerét, akkor ez semmiképpen nem teszi fölöslegessé azt, hogy a didaktikában egy a jelenleginél kidolgozottabb, elméletileg részletesebb álláspont legyen a tanítási-tanulási folyamattal kapcsolatban. Ez viszont nem teszi fölöslegessé azt, hogy azok az információk, amelyeket ma oktatástechnológia címszó alatt foglalunk össze, ne becsljük igen nagyra. Én tulajdonképpen úgy fordultam az oktatástechnológia felé, hogy egyáltalán nem akartam a didaktikától elfordulni, sőt egy olyan fejleményt sejték benne vagy remélek benne, ami visszahatással lesz a didaktikára, és a jelenleginél nagyobb egzaktásra tudja majd fogni. Ezzel kapcsolatban hadd említsem meg, hogy volt egy olyan nagy álmom és elképzelésem, hogy egy integrált pedagógiát volna jó létrehozni, amelyben nevelés- és oktatásemélet úgy van együtt, hogy ne kelljen külön nevelés- és oktatáseméletet tanítani, mert a pedagógusjelölt nem gondolkodik egyik agyféltekéjében külön a nevelésemletről és külön a másik agyféltekéjében az oktatásemletről. Az ő fejében a kettőnek integráltan együtt kell lennie, sőt

benne integrálnia kell a pedagógiai, pszichológiai, oktatástechnológiai és szakmetodikai információkat is. Egy jelenlegi didaktika, amely az oktatástechnológia segítségével válhatna egzaktabbá, egy a jelenleginél mindenképpen egzaktabb és sokkal kevésbé szólamszerű nevelésméleletet igényelne, mert csak egy ilyennel tudna olyan kooperációba és integrációba lépni, hogy együttesen tudjanak előrehaladni. Tulajdonképpen tehát az oktatástechnológia számomra nem cél, hanem eszköz a didaktika szolgálatában, s a didaktika sem cél, hanem eszköz egy integrált pedagógia távlatában. Attól tartok, hogy e pillanatban még messze vagyunk tőle, de remélem, hogy el fogunk ide érkezni. Ez az, amit az oktatástechnológiáról mondaní tudok, és azért szeretném ezt hangsúlyozni, mert már írásban is olvastam azt az aggodalmat, hogy jó volna a didaktikusokat – bizonyára engem értett az illető – visszafordítani a didaktika felé az oktatástechnológia irányából. Én onnan semmiképpen nem fordultam el, úgy gondoltam azonban, hogy egy olyan területbe kell beledolgoznom magam, amelynek az eredményei visszaáramlanak egy egzaktabb didaktikába, az pedig a maga részéről segíthet egy, a jelenleginél sokkal pregnánsabban egzakt integrálpedagógia kialakításában.

Varga Gábor, 2. oszt.